

Marta Domagalska-Grędyś

Katedra Agrobiznesu

Akademia Rolnicza w Krakowie

Ocena produkcyjno-ekonomiczna indywidualnych gospodarstw rolnych regionu 800 – Małopolska i Pogórze

Wstęp

Analiza produkcyjno-ekonomiczna gospodarstw rolnych jest przydatna w bieżącej i długoterminowej działalności. Rolnikowi monitorującemu sytuację swojego gospodarstwa łatwiej planować i realizować jego rozwój. Uwzględniając, że pozycja współczesnego producenta jest uwarunkowana czynnikami zewnętrznymi, istotne znaczenie w prowadzonych analizach ma uwzględnienie otoczenia, w tym położenia geograficznego i przynależności do regionu (makroregionu).

Wykorzystanie danych zunifikowanego systemu rachunkowości rolnej (z bazy informacyjnej FADN) umożliwia wiele analiz gospodarstw, m.in. produkcyjno-ekonomiczną w grupach obszarowych, wg typów rolniczych lub wielkości ekonomicznej. Efektem porównań jest określenie m.in. dysproporcji regionalnych rolnictwa przeciętnie w Polsce i między czterema makroregionami rolniczymi: Małopolską i Pogórzem, Wielkopolską i Śląskiem, Pomorzem i Mazurami oraz Mazowszem i Podlasiem. Publikacje FADN jako dogodne źródło danych umożliwiają przetwarzanie i prowadzenie rachunków w gospodarstwach rolnych zarówno na etapie planowania, jak i realizacji i kontroli działalności.

Celem opracowania była ocena sytuacji produkcyjno-ekonomicznej gospodarstw indywidualnych regionu 800 (Małopolski i Pogórze). Źródło danych o gospodarstwach stanowiła polska baza rachunkowa FADN za 2005 r. Ocena została przeprowadzona wg tradycyjnego podziału gospodarstw w grupach według powierzchni użytków rolnych, z wykorzystaniem wskaźników produkcyjnych, stosowanych do wyłonienia makroregionów rolniczych i wybranych pozycji bilansu gospodarstw (opis doboru wskaźników w części „Kryteria i wskaźniki oceny gospodarstw rolnych”).

Wzrost zainteresowania prowadzeniem ewidencji rachunkowej¹ i analizą ekonomiczną nabiera znaczenia szczególnie w momencie podejmowania decyzji, zwłaszcza o charakterze strategicznym² dla gospodarstwa [Kondraszuk 2007, s. 80–84]. Bezpośrednim odbiorcą wyników zrealizowanej analizy może być więc rolnik pochodzący z regionu 800 (Małopolska i Pogórze), który dokona kalkulacji opłacalności swojej produkcji, bądź inwestor pochodzący z innego regionu Polski, który chce np. porównać własne wskaźniki produkcyjno-ekonomiczne z danymi Małopolski i Pogorza czy średnimi ogólnopolskimi.

Źródła wyłonienia rolniczego makroregionu 800 (Podział Polski na regiony SGM)

Polska jest podzielona na cztery regiony SGM³: 785 – Wielkopolska i Śląsk, 790 – Pomorze i Mazury, 795 – Mazowsze i Podlasie oraz 800 – Małopolska i Pogórze. Podział ten został przeprowadzony w ramach projektu Phare 2000 Nr PL0006.09.06⁴. Zachowując zasadę zwartości geograficznej przy wyznaczaniu granic makroregionów do poziomu NUTS 2 (województw), w ramach makroregionu 800 – Małopolska i Pogórze znalazły się województwa: małopolskie, śląskie, świętokrzyskie i podkarpackie.

Oprócz sumy nadwyżek bezpośrednich (SGM), które przyjęto jako kryterium wyodrębnienia regionów, uwzględniono również siedem czynników (parametrów) statystycznych, wyznaczających i warunkujących efekty produkcyjne gospodarstw rolnych:

1. Powierzchnia użytków rolnych w indywidualnym gospodarstwie rolnym.
2. Procentowy udział trwałych użytków zielonych w użytkach rolnych ogółem.
3. Liczba krów dojnych w indywidualnym gospodarstwie rolnym.
4. Liczba trzody ogółem w indywidualnym gospodarstwie rolnym.
5. Plon zbóż.
6. Roczna produkcja mleka od 1 krowy.
7. Zużycie NPK na 1 ha użytków rolnych ogółem.

¹W bazie FADN jest tylko pewna grupa gospodarstw. Nie wszyscy polscy rolnicy prowadzą rachunkowość rolną, mają więc ograniczone możliwości prowadzenia rachunków ekonomicznych, dlatego gotowe opracowania mogą stanowić dla nich ułatwienie na etapie podejmowania decyzji ekonomicznych.

²Ewidencję rachunkową można wykorzystywać w analizach bieżących i strategicznych.

³SGM – z ang. Suma Nadwyżek Bezpośrednich.

⁴Projekt 2000 Nr PL0006.09.06 „Przygotowanie i wdrożenie wybranych mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej (CAP) – Pomoc techniczna (FADN)”.

Bazę gospodarstw regionu 800, wybraną jako próbę, stanowiło w 2005 r. 1427 podmiotów indywidualnych prowadzących rachunkowość, wyselekcjonowanych drogą doboru warstwowego⁵. Z kolei w zbiorze gospodarstw dla Polski znalazło się 11 788 podmiotów⁶, według wielkości minimalnej 2 ESU. Pole obserwacji gospodarstw zostało podzielone według trzech kryteriów: lokalizacji regionalnej, wielkości ekonomicznej, typu rolniczego [Goraj, Osuch, Sierański 2007, s. 6].

Kryteria i wskaźniki oceny gospodarstw rolnych

Do opisu sytuacji produkcyjnej gospodarstw wykorzystano pięć parametrów stosowanych do wyłonienia makroregionów rolniczych, opisujących efekty produkcyjne gospodarstw rolnych: powierzchnia UR ha w gospodarstwach rolniczych, liczba krów mlecznych [LU⁷/1 gospodarstwo], liczba trzody chlewnej [LU/1 gospodarstwo], plon pszenicy [dt/ha] i mleczność krów [kg/krowę].

Jako miary produkcyjno-ekonomiczne uwzględnione w analizach porównawczych regionu 800 i Polski zostały wybrane mierniki⁸:

1. Wartość produkcji ogółem w zł/1 ha UR, zł/1 godzinę pracy⁹, na 1 zł kosztów bezpośrednich¹⁰ i kosztów ogółem.
2. Nakład pracy ogółem (h), powierzchnia UR (ha).
3. Koszty ogółem (Kc), bezpośrednie (Kb) w zł.
4. Koszty ogółem na 1 zł produkcji.

Ponadto do porównań wykorzystano główne pozycje bilansu gospodarstw:

1. Wartość kapitału własnego¹¹ i pracującego¹² gospodarstwa.

⁵Liczebność pola obserwacji wynosiła 127 114 gospodarstw. Każde gospodarstwo rolne, prowadzące rachunkowość w ramach polskiego FADN, reprezentuje pewną liczbę podobnych gospodarstw ze swojej warstwy (wg trzech kryteriów: typu rolniczego, wielkości ekonomicznej, regionu).

⁶Prace nad doбором reprezentatywnej próby gospodarstw trwają i z doniesień za 2007 r. wynika, iż aktualnie liczebność próby polskiego FADN wynosi 12 100 gospodarstw rolnych, a dla regionu 800–1420 gospodarstw.

⁷LU z ang. Livestock Unit = jednostka przeliczeniowa zwierząt.

⁸Określenia „mierniki” oraz sposób ich liczenia zacytowano za opracowaniem Skarżyńska A. (pr. zb.): *Wyniki ekonomiczne wybranych produktów rolniczych w latach 2005–2006*. Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Dodatek do zeszytu 3/2007. Warszawa, s. 14.

⁹Wartość produkcji przypadająca na 1 godzinę nakładów pracy ogółem = **wskaźnik wydajności pracy**.

¹⁰Wartość produkcji przypadająca na 1 zł kosztów bezpośrednich (ogółem) = **wskaźnik wydajności kosztów bezpośrednich (kosztów ogółem)**.

¹¹Kapitał własny = aktywa minus wartość zobowiązań ogółem.

¹²Kapitał pracujący = (Σ wartości zwierząt, upraw trwałych, urządzeń melioracyjnych, budynków, maszyn i urządzeń oraz kapitału obrotowego).

2. Wartość aktywów (trwałych i obrotowych).
3. Wartość zobowiązań (ogółem i krótkotrwałych).
4. Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego.

Różnorodność warunków produkcji sprawia, że porównywanie efektów produkcyjnych czy ekonomicznych (...) wg położenia regionalnego, jest trudne i złożone. Do oceny działalności bardzo przydatna może być analiza wskaźnikowa [Skarżyńska 2006, s. 6]. Dopełnieniem analizy ekonomicznej prezentowanej w tym artykule była więc ocena wskaźników finansowych¹³ gospodarstw:

1. Wskaźnik płynności.
2. Wskaźnik zadłużenia aktywów ogółem (%).
3. Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego (%).
4. Wskaźnik udziału dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w wartości produkcji gospodarstwa (%).
5. Wskaźnik efektywności kapitału własnego (%).

Chociaż celem głównym analizy było porównanie kategorii ekonomiczno-produkcyjnych między gospodarstwami w Polsce (ogółem) a regionem Małopolska i Pogórze (ogółem), w artykule przedstawiono dodatkowo analizy w sześciu przedziałach wielkości gospodarstw (< 5 ha; 5–10 ha; 10–20 ha; 20–30 ha; 30–50 ha; > 50 ha), by poszerzyć obserwacje.

Wyniki badań

Zróżnicowanie warunków produkcji rolniczej w Polsce to naturalny efekt nierównomiernego rozłożenia czynników produkcji i ich absorpcji. Do najważniejszych przyczyn regionalnego zróżnicowania polskiego rolnictwa zalicza się: warunki naturalne, zaszczości historyczne, gęstość zaludnienia, stopień uprzemysłowienia, urbanizacji, rozwoju infrastruktury, przemiany agrarne, stopień wyposażenia rolnictwa w czynniki wytwórcze, politykę przestrzennego zagospodarowania kraju, tradycje i poziom kultury rolnej. W koncepcji FADN wyłonienie makroregionów rolniczych odbyło się na podstawie mniejszej liczby zmiennych i uprościło pole sprawozdawczości do czterech głównych makroregionów¹⁴ (zamiast np. szesnastu wg liczby województw). Chodziło głównie o wyodrębnienie regionów według kryterium SGM do Wspólnotowej Typologii Gospodarstw

¹³Wskaźniki finansowe gospodarstw liczone według metody FADN opisanej w opracowaniu: *Jak rozumieć zawartość publikacji Raport Indywidualny Gospodarstwa Rolnego?* Wersja 2005 – materiały szkoleniowe (oprac. Goraj L., Smolik A., Suska M.).

¹⁴Chodziło bowiem o zapewnienie podstawowych informacji o gospodarstwach rolnych, dostarczenie niezbędnych danych w celu wywiązania się Polski ze zobowiązań wobec organizacji międzynarodowych.

Rolnych funkcjonujących w Polsce przy zachowaniu zwartości granic geograficznych. Nadwyżka bezpośrednia stanowiła metodyczną podstawę określenia efektów produkcyjnych gospodarstw.

Według oceny IUNG¹⁵, potencjał produkcyjny makroregionu 800 jest naj słabiej wykorzystywany w Polsce, stanowi za ledwie 59,4%¹⁶ w województwie podkarpackim, w świętokrzyskim – 60%, małopolskim – 68,6%, śląskim – 70,3% (przy 71,7% dla Polski). W regionie tym dostrzeżono też największe ograniczenia ze strony struktury agrarnej w wykorzystaniu potencjału produkcyjnego (dużo małych gospodarstw).

Wybrane do oceny efektów produkcyjnych makroregionów rolniczych Polski zmienne wskazują na niższe efekty gospodarstw regionu 800 w stosunku do Polski (tab. 1). Gospodarstwa regionu Małopolski i Pogórza dysponują mniejszym zasobem użytków rolnych (10,7 ha), słabszymi efektami produkcyjnymi w produkcji roślinnej (plon pszenicy) i zwierzęcej (mleczność krów), a także mniejszą intensywnością obsady zwierząt (krów mlecznych i trzody chlewnej).

W przeciętnym gospodarstwie polskim jest o 53% więcej użytków rolnych niż w Małopolsce i na Pogórzu. Obsada krów mlecznych i trzody chlewnej w regionie 800 stanowi odpowiednio około 70% i 59% obsady krajowej. Krajowy plon pszenicy i mleczność krów są wyższe odpowiednio o 15% i 14% od przeciętnego w gospodarstwach Małopolski i Pogórza (tab. 1).

Tabela 1

Porównanie efektów produkcyjnych gospodarstw rolnych regionu 800 i Polski

Wyszczególnienie	Region 800	Polska
Powierzchnia UR [ha]	10,70	16,40
Liczba krów mlecznych [LU/1 gospodarstwo]	2,12	3,05
Liczba trzody chlewnej [LU/1 gospodarstwo]	3,80	6,52
Plon pszenicy [dt/ha]	43,50	49,90
Mleczność krów [kg/krowę]	3673,00	4168,00

Źródło: Opracowano na podstawie: *Wyniki standardowe... w 2005 r.*

¹⁵Ocena regionalnej przydatności rolniczej została wykonana na podstawie trzech zmiennych: globalna produkcja w j.zb./ha, plony zbóż dt/ha, intensywność organizacji produkcji w pkt. [w:] Regionalne zróżnicowanie rolnictwa w świetle badań IUNG-PIB, Puławy 2006. strona internetowa: http://www.iung.pulawy.pl/Aktualnosci/pdfy/Regionalne_zroznicowanie_rolnictwa_w_swietle_badan_IUNG.pdf

¹⁶Procent wyraża udział wartości produkcji rzeczywistej (lata 2003–2005) w j.zb. do teoretycznie możliwej do uzyskania w województwie.

Średnia ilość UR w gospodarstwach Małopolski i Pogórza jest niższa o prawie 6 ha od średniej krajowej. Największa różnica w ilości UR gospodarstw regionu 800 dotyczy przedziału powyżej 50 ha (minus 12 ha, tj. 89% UR średniej krajowej).

Czas pracy ogółem w gospodarstwach rolnych regionu Małopolski i Pogórza był niższy przeciętnie o 97 godziny, podobnie jak niższa tam była wartość produkcji na 1 godzinę nakładów pracy, tzn. wskaźnik wydajności pracy (dla regionu 800 – 17,63 zł/h, średnia ogólnopolska – 20,68 zł/h). Więcej godzin pracy w stosunku do średniej krajowej zużywały gospodarstwa regionu 800 z przedziałów 20–30 ha (o 205 h), 10–20 ha (o 99 h) i 5–10 ha (o 70 h) (tab. 2 i 3).

Wybrane wskaźniki produkcyjno-ekonomiczne Regionu 800 w stosunku do średnich ogólnopolskich są niższe (tab. 2 i 3). Tendencje zachodzące w pięciu grupach obszarowych gospodarstw Małopolski i Pogórza są podobne, co oznacza, że w tych samych grupach osiągają najwyższe i najniższe wartości.

Wartość produkcji ogółem w regionie 800 jest niższa niż w Polsce ogółem o 13 751 zł, przy czym największa różnica wartości produkcji dotyczy gospodarstw z przedziału powyżej 50 ha (51 451 zł). Tylko w jednym przedziale gospodarstw regionu 800 (20–30 ha) wartość produkcji przekraczała średnią krajową o 103 zł.

Wartość produkcji przypadająca na jedną godzinę pracy [zł/h] w regionie 800 była o 3 zł niższa od ogólnopolskiej średniej (20,68 zł/h), przy czym największą różnicę (7 zł/h) odnotowano w grupie gospodarstw powyżej 50 ha – co oznacza, że wydajność pracy w największych gospodarstwach regionu 800 była mniejsza niż można oczekiwać od bardzo dużych obszarowo gospodarstw. Podobny poziom wartości produkcji (około 23 zł/h) w regionie 800 i dla Polski został osiągnięty w gospodarstwach 20–30 ha. Z kolei wartość produkcji na 1 ha UR w regionie 800 była wyższa o 1252 zł niż w Polsce ogółem. Przewagę wartości produkcji (zł/1 UR) regionu 800 odnotowuje się także w przedziale obszarowym gospodarstw 20–30 ha.

Wartość produkcji na 1 zł kosztów całkowitych (Kc) była niższa w regionie 800 (o 72 zł/1zł Kc), przy niższym koszcie całkowitym gospodarstw regionu 800. Niższa wydajność kosztów jest związana z mniejszą efektywnością, a co za tym idzie – mniejszą przewagą konkurencyjną regionu 800. Wyższa konkurencyjność na rynku produktów rolniczych powinna wymuszać na rolnikach bardziej efektywne sposoby gospodarowania oraz większą racjonalizację wykorzystania czynników produkcji [Kalińska, Wrzaszcz 2007, s. 208].

Najniższe koszty ogółem na 1 zł wartości produkcji ponosiły gospodarstwa z przedziału 5–10 ha (odpowiednio: 2745,33 zł dla regionu 800 i 2715,59 zł dla Polski). W gospodarstwach Polski obserwuje się wyższe wartości produkcji i kosztów całkowitych ogółem w stosunku do regionu 800.

Tabela 2
Wskaźniki produkcyjno-ekonomiczne dla gospodarstw w przedziałach obszarowych regionu 800 w 2005 r.

Wyszczególnienie	Razem	Gospodarstwa					
		< 5ha	5–10 ha	10–20 ha	20–30 ha	30–50 ha	> 50 ha
Wartość produkcji ogółem [zł]	64 353,00	97 280,00	38 039,00	55 704,00	98169,00	136 525,00	299 707,00
Czas pracy ogółem [h]	3 651,00	3 656,00	3 344,00	3 854,00	4 320,00	4 353,00	5 922,00
Wartość produkcji ogółem [zł/h]	17,63	26,61	11,38	14,45	22,72	31,36	50,61
Użytki rolne UR [ha]	10,70	3,00	7,40	13,60	24,10	37,10	92,50
Wartość produkcji ogółem na 1 ha UR [zł/1 ha UR]	6 014,30	32 426,67	5 140,41	4 095,88	4 073,40	3 679,92	3 240,08
Koszty bezpośrednie Kb [zł]	25 862,00	44 165,00	13 390,00	20 973,00	34 784,00	58 181,00	140 567,00
Wartość produkcji ogółem na 1 zł Kb [zł]	2,49	2,20	2,84	2,66	2,82	2,35	2,13
Koszty ogółem (całkowite) Kc [zł]	52 315,00	78 991,00	31 229,00	46 154,00	73 148,00	111 066,00	245 420,00
Wartość produkcji ogółem na 1 zł Kc [zł]	1,23	1,23	1,22	1,21	1,34	1,23	1,22
Wartość kosztów ogółem/1 zł produkcji [zł]	2 968,04	2 968,66	2 745,33	3 193,26	3 218,93	3 541,26	4 849,33

Źródło: Jak w tabeli 1.

Tabela 3
Wskaźniki produkcyjno-ekonomiczne dla gospodarstw w przedziałach obszarowych w Polsce w 2005 r.

Wyszczególnienie	Razem	Gospodarstwa					
		< 5ha	5-10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-50 ha	> 50 ha
Wartość produkcji ogółem [zł]	78 104,00	119 180,00	39 740,00	57 872,00	95 416,00	152 138,00	351 158,00
Czas pracy ogółem [h]	3 776,00	3 949,00	3 274,00	3 755,00	4 115,00	4 341,00	6 044,00
Wartość produkcji ogółem [zł/h]	20,68	30,18	12,14	15,41	23,19	35,05	58,10
Użytki rolne UR [ha]	16,40	2,90	7,70	14,10	24,00	37,50	104,40
Wartość produkcji ogółem na 1 ha UR [zł/1 ha UR]	4 762,44	41 096,55	5 161,04	4 104,40	3 975,67	4 057,01	3 363,58
Koszty bezpośrednie Kb [zł]	32 584,00	52 680,00	15 119,00	23 113,00	39 265,00	66 440,00	159 645,00
Wartość produkcji ogółem na 1 zł Kb [zł]	2,40	2,26	2,63	2,50	2,43	2,29	2,20
Koszty ogółem(całkowite) Kc [zł]	62 884,00	94 480,00	32 962,00	47 108,00	75 839,00	118 321,00	283 873,00
Wartość produkcji ogółem na 1 zł Kc [zł]	1,24	1,26	1,21	1,23	1,26	1,29	1,24
Wartość kosztów ogółem/1 zł produkcji [zł]	3 040,18	3 130,57	2 715,59	3 056,58	3 270,70	3 376,09	4 885,92

Źródło: Jak w tabeli 1.

Gospodarstwa regionu Małopolski i Pogórza uzyskiwały różne wielkości wskaźników produkcji w zależności od grupy obszarowej. W zakresie produkcji ogółem (zł) i w zł/1 ha UR największe wartości uzyskano w przedziale powierzchni powyżej 50 ha, najmniejsze w przedziale 5–10 ha. W przeliczeniu na 1 ha UR największe wartości produkcji uzyskano w przedziale poniżej 5 ha, najmniejsze w przedziale powyżej 50 ha. W przeliczeniu na 1 zł Kb (wskaźnik wydajności kosztów bezpośrednich) największe wartości uzyskano w przedziale 5–10 ha, najmniejsze w przedziale powyżej 50 ha. W przeliczeniu na 1 zł Kc największe wartości produkcji uzyskano w przedziale poniżej 20–30 ha, najmniejsze w przedziale 10–20 ha.

W większości przypadków wskaźniki wydajności inaczej kształtowały się w grupach obszarowych dla gospodarstw ogólnopolskich, co oznacza np. że prowadzący działalność rolniczą w regionie 800 powinni ostrożnie planować koszty i wyniki ekonomiczne swojej działalności, spodziewając się różnych wyników.

Konsekwencją słabszych wyników produkcyjnych regionu Małopolski i Pogórza są również niższe wartości pozycji bilansu zarówno po stronie majątku (aktywów), jak i kapitału (własnego i obcego). Dochód z gospodarstwa rodzinnego w regionie 800 wynosił 15 476 zł, co stanowi 70,53% średniego krajowego dochodu (tab. 4). Przy niższych wartościach aktywów w regionie 800 utrzymywano również niższy poziom zadłużenia bieżącego i długoterminowego odpowiednio 64% i 60% stanu zadłużenia polskich gospodarstw. Wpływa to na wyższą płynność gospodarstw Małopolski i Pogórza, ale też mniejszą rentowność kapitału własnego (tab. 5).

Ocena finansowa gospodarstw Małopolski i Pogórza (tab. 5) wskazuje na wyższą płynność ogółem (8,71), niższy wskaźnik zadłużenia ogółem (6,37%) i kapitału własnego (6,8%). Niższy wskaźnik udziału dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w wartości produkcji gospodarstwa (24,05%) wskazuje, że w tworzeniu dochodu rodzinnego gospodarstwa regionu 800 miał większy udział dochód spoza rolnictwa niż ogólnie w Polsce.

Tabela 4

Porównanie wybranych pozycji z bilansu gospodarstw regionu 800 i Polski [w zł]

Pozycje z bilansu gospodarstw rolnych	Region 800	Polska
Średnia wartość kapitału pracującego w gospodarstwie	222 742	242 491
Kapitał własny	227 054	247 236
Aktywa trwałe	207 238	229 495
Aktywa bieżące	35 266	41 847
Zobowiązania ogółem	15 451	24 106
Zobowiązania krótkoterminowe	4 051	6 704
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego	15 476	21 942

Źródło: Jak w tabeli 1.

Tabela 5

Wskaźniki finansowe gospodarstw regionu 800 i Polski

Wskaźniki finansowe	Region 800	Polska
Wskaźnik płynności (krotność)	8,71	6,24
Wskaźnik zadłużenia aktywów ogółem (%)	6,37	8,88
Wskaźnik zadłużenia kapitału własnego (%)	6,80	9,75
Wskaźnik udziału dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w wartości produkcji gospodarstwa (%)	24,05	28,09
Wskaźnik efektywności kapitału własnego (%) ¹⁷	6,95	9,05

Źródło: Jak w tabeli 1.

Wnioski

Przeprowadzona analiza w regionie – 800 Małopolska i Pogórze wskazuje na odmienne w stosunku do średnich ogólnopolskich zasoby i wyniki produkcyjno-ekonomiczne gospodarstw rolnych.

1. W przeciętnym gospodarstwie rolnym regionu 800 jest mniej przeciętnie o 5,3 ha użytków rolnych niż w Polsce. Obsada krów mlecznych i trzody chlewnej w regionie 800 stanowi odpowiednio około 70% i 59% obsady krajowej. Plon pszenicy i mleczność krów są również odpowiednio niższe o prawie 13% i 12% od średnich ogólnopolskich.
2. Gospodarstwa regionu 800 osiągają gorsze rezultaty produkcyjne. Zaobserwowano tu niższą wartość produkcji (o 13 751 zł, tj. 17,61%), przy niższych wartościach kosztów całkowitych (10 569 zł, tj. 16,81%). Niższy wskaźnik udziału dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w wartości produkcji gospodarstwa (24,05%) wskazuje, że w tworzeniu dochodu rodzinnych gospodarstw rolnych regionu 800 wysoki udział mają dochody spoza rolnictwa. Niepokojąca jest też niższa wydajność pracy, zwłaszcza w największych gospodarstwach.
3. Ekonomiczne i organizacyjne ograniczenia kształtują poziom wskaźników finansowych. W gospodarstwach Małopolski i Pogórze odnotowano wyższą płynność ogółem (8,71-krotnie), niższy wskaźnik zadłużenia ogółem (6,37%) i kapitału własnego (6,8%).
4. Biorąc pod uwagę wyniki produkcyjne należy podkreślić, że prowadzący działalność rolniczą w regionie 800 powinni zabiegać o zwiększenie efek-

¹⁷Efektywność kapitału własnego = Wynik finansowy (dochód rodzinnego gospodarstwa rolnego): Kapitał własny (średnia).

tywności, działać ostrożnie na rynku, przyspieszyć działania innowacyjne zwiększające ich dochody, ale też wydajność.

Zróżnicowanie regionalne w zakresie uzyskiwanych wyników produkcyjno-ekonomicznych wskazuje na potrzebę uwzględniania ich przy dostosowywaniu do wymogów i standardów Unii Europejskiej. Istniejące zróżnicowanie efektów produkcyjno-ekonomicznych w regionie – 800 Małopolska i Pogórze skłania do głębszego konfrontowania go z systemami wspierania finansowego Wspólnej Polityki Rolnej i rozwiązań krajowych.

Literatura

- GORAJ L., OSUCH D., SIERAŃSKI W.: *Polski FADN: Opis realizacji próby gospodarstw rolnych dla polskiego FADN w 2007 r.*, Polski FADN, Warszawa 2007, s. 6–7.
- GORAJ L., SMOLIK A., SUSKA M.: *Jak rozumieć zawartość publikacji Raport Indywidualny Gospodarstwa Rolnego?* Wersja 2005 – materiały szkoleniowe. Warszawa 2006, s. 17–21.
- GORAJ L. (red.): *Wyniki standardowe uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość rolną w 2005 r. Wyniki z regionu FADN 800 Małopolska i Pogórze.* Warszawa 2006, s. 55–62.
- KALIŃSKA J., WRZASZCZ T.: *Produktywność polskiego rolnictwa w latach 1998–2006.* Roczniki Naukowe SERiA, tom IX, zeszyt 1, Warszawa 2007, s. 209–214.
- KONDRASZUK T.: *Gospodarstwo wiejskie jako podstawa rachunku ekonomicznego – ujęcie metodyczne.* Roczniki Naukowe SERiA, tom VII, zeszyt 1, Warszawa 2007, s. 80–84.
- SKARŻYŃSKA A. (red.): *Produkcja, koszty i dochody wybranych produktów rolniczych w latach 2002–2005.* IERiGŻ, Warszawa 2006, s. 16.
- SKARŻYŃSKA A.: *Wyniki ekonomiczne wybranych produktów rolniczych w latach 2005-2006.* Zagadnienia Ekonomiki Rolnej. Dodatek do zeszytu 3/2007. Warszawa, s. 14.

ASSESSMENT OF PRODUCTION AND ECONOMIC RESULTS OF FARMS LOCATED IN MALOPOLSKA AND POGORZE REGION

Abstract

The data collected under Farm Accountancy Data Network (FADN) enable to analyze agricultural farms from different perspectives including production and economics. The paper presents the production and economic results of farms located in region of Małopolska and Pogórze, identified in FADN as region 800. It argues that there occurs among others regional disproportions of agricultural activity both in Poland and in Małopolska and Pogórze region. Farmers from this region have to carefully plan agricultural activities, as their economic results might differ from those aggregated for Poland.